

Received / Makale Geliş Tarihi 26.09.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 30.11.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı) 7 (36)
ss / pp 1724-1737

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10258237
Mail: editor@pejoss.com

Eyüp Dağ
<https://orcid.org/0009-0000-0274-6285>
MEB, İzmir / TÜRKİYE

Caner Kurt
<https://orcid.org/0009-0006-4222-7213>
MEB, İzmir/ TÜRKİYE

Okan Can Karaköse
<https://orcid.org/0009-0008-0690-7080>
MEB, İzmir / TÜRKİYE

Meliha Akın
<https://orcid.org/0009-0004-3829-9113>
MEB, Denizli/ TÜRKİYE

Merve Başkafa Yılmaz
<https://orcid.org/0009-0002-6974-7738>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Burcu Gökgöz Anbar
<https://orcid.org/0009-0008-2627-5033>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeyleri Entrepreneurial Behavior Levels of Teachers

ÖZET

21. yüz yıl becerilerinden olan girişimcilik becerisine yönelik olarak öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri ve bunun öğretmenlerin özelliklerine göre farklılık gösterip/göstermediğinin ortaya konması bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırma nicel ve tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmada kolay ulaşılabilir örneklem seçimiyle 333 öğretmene ulaşılarak veriler toplanmıştır. Analizlerde SPSS programı kullanılmıştır. Analizlerde verilerin güvenilirliği yüksek bulurken verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri en yüksek seviyede yapılan planların fiilen uygulandığı maddede olmuştur. Bunu okul içerisinde bir sorun olduğunda etkin bir şekilde çözmeye çalışma maddesi izlerken en düşük ortalama ise riskli durumlardan kaçınma şeklinde olmuştur. Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin bütün boyutlarda ve genel olarak yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte en yüksek seviye inisiyatif alma boyutundadır. Bunu fırsatları tanıma boyutu izlemektedir. En düşük düzey ise risk alma boyutundadır. Öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri öğretmenlerin kişisel özelliklerinden yaş ve kıdeme göre anlamlı farklılık göstermediği ancak cinsiyet, medeni durum, kariyer, branş ve çalıştıkları ilçeye göre ise anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin cinsiyetlerine göre risk alma boyutunda ve genel girişimci davranış düzeyinde erkekler lehine yüksek olduğu ve medeni durumlarına göre fırsatları tanıma ve genel girişimci davranış düzeyinde bekarların evlilerden daha yüksek ortalamalara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kariyer düzeylerine göre fırsatları tanıma, inisiyatif alma, risk alma ve genel girişimci davranış düzeyinde öğretmen unvanlıların girişimcilik davranışlarının bütün boyutlarda ve genel olarak başöğretmen unvanlılardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Branşlarına göre fırsatları tanıma, inisiyatif alma, risk alma ve genel girişimci davranış düzeyinde anlamlı farklılık göstermektedir. Fark ortaokul branş, okulöncesi, sınıf ve meslek dersleri öğretmenler lehine yüksektir. Çalışılan ilçeye göre öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin inisiyatif alma, risk alma ve genel girişimci davranış düzeyinde anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, yüzyıl, fırsat, risk, öğretmen, inisiyatif alma, bağımsızlık.

ABSTRACT

The aim of this research is to reveal the entrepreneurial behavior levels of teachers regarding entrepreneurship skills, which is one of the 21st century skills, and whether this varies according to the teachers' characteristics. The research was conducted in a quantitative and survey model. In the study, data was collected by reaching 333 teachers using an easily accessible sample selection. The SPSS program was used in the analyses. In the analysis, the reliability of the data was found to be high and it was determined that the data showed normal distribution. Parametric tests were used in the analyses. As a result of the research, teachers' entrepreneurial behavior levels were highest in the item where the plans were actually implemented. This was followed by the item "trying to solve a problem effectively when there is a problem within the school", while the lowest average was "avoiding risky situations". It was determined that teachers' entrepreneurial behavior levels were high in all dimensions and generally. However, the highest level is in the dimension of taking initiative. This is followed by the dimension of recognizing opportunities. The lowest level is in the risk-taking dimension. It has been observed that teachers' entrepreneurial behavior levels do not differ significantly according to teachers' personal characteristics, age and seniority, but they do differ significantly according to gender, marital status, career, branch and the district where they work. It has been concluded that teachers' entrepreneurial behavior levels are higher in favor of men in the risk-taking dimension and general entrepreneurial behavior level according to their gender, and that singles have higher averages than married ones in the level of recognizing opportunities and general entrepreneurial behavior according to their marital status. According to their career levels, it has been determined that the entrepreneurial behavior of teachers with the title of teacher in terms of recognizing opportunities, taking initiative, taking risks and general entrepreneurial behavior is higher in all dimensions and in general than those with the title of head teacher. There are significant differences in opportunities, initiative taking, risk taking and general entrepreneurial behavior levels according to branches. The difference is high in favor of teachers of secondary school branches, preschool, classroom and vocational courses. It has been determined that teachers' entrepreneurial behavior levels vary significantly depending on the district they work in, in terms of taking initiative, risk taking and general entrepreneurial behavior.

Keywords: Entrepreneurship, century, opportunity, risk, teacher, taking initiative, independence.

1. GİRİŞ

Girişimcilik 21. Yüzyıl becerileri içinde yer almakla birlikte günümüz insanının değişen şartlara göre kendini güncellemesi, gelişmeleri değerlendirerek tavır alabilmesi ve dinamik yapısını sürdürebilmesi için edinmesi gereken bir beceri olarak görülmektedir (Anagün, vd., 2016). Girişimcilik yakın geçmişe kadar özel sektör ilgilendiren bir konu olarak bilinmekteydi. Ancak günümüzde 21. Yüz yıl becerilerinden biri olarak herkesin bilmesi ve edinmesi gereken önemli bir beceri alanı olarak görülmektedir (Öztürk, 2020). Ayrıca işsizliğin arttığı ve iş ve istihdam alanlarının farklılaştığı günümüzde yeni alanlarda iş ve istihdam yaratmada girişimcilik ön plana çıkmaktadır (Akyurt, 2018). Bu sebeple yeni iş sahalarının keşfi ve bu alanlarda istihdam yaratılması girişimci özelliği olan insanlarla mümkündür (Deveci, 2016). İnsanların eğitimi ve yetişmesinde en önemli yerlerin başında okullar gelmektedir. Okullarda eğitimin temelini öğretmenler oluşturmaktadır. Bu noktada öğretmenlerin niteliği, bilgi, donanım, yaklaşım ve girişimci özelliği gelecek nesillerin yetişmesinde belirleyici etkiye sahiptir. Bundan dolayı öğretmenlerin girişimcilik özellikleri ve girişimci öğretmen olma vasıfları ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri ve bunun kişisel değişkenlere göre durumu araştırılmıştır.

1.1. Girişimci ve Girişimcilik

Girişim bir diğer adıyla teşebbüs, sahibine getiri elde etmeyi amaçlayan ve pazar ihtiyaçlarını sürekli olarak karşılamak için mal ve hizmet üreten bir faaliyettir (Murathan vd., 2020). Girişimci yani müteşebbis kelime anlamı yabancı dilde, entre “girmek” ve preneur “öncü”, kelimelerinden türetilerek “entrepreneur” şeklinde kullanılmaktadır. İlk kez 1730 yıllarında Fransız asıllı Richard Cantillon tarafından ekonomik amaçlarla kullanılmış, daha sonra 19. yüzyılda İngiltere’de kullanımı yaygınlaşmıştır (Dağlı Ekmekçi ve İrmiş, 2013). Cantillon girişimcinin sosyal konumuna değil, ekonomide yer aldığı rolüne dikkat çekmektedir. Schumpeter, Kerzner ve Knight daha sonra Cantillon’un tanımını daha geniş bir bağlamda tartışmışlar ve girişimcinin yenilikçi yönlerini ele almışlardır. Çalışmalarında girişimci özelliklerinden kâr fırsatlarını tespit edebilen ve risk alabilen yönlerine vurgu yaptıkları görülmektedir (Işık vd., 2011).

Fransızca “enterprise” sözcüğünden türetilen girişimcilik kavramı, “yeni bir iş birliği kurulması veya mevcut bir işletmenin geliştirilmesi yoluyla yeni bir iş yaratılması” olarak tanımlanmaktadır (GEM, 2016). Girişimcilik alanındaki ilk teorilerden birinin yaratıcısı Richard Cantillon (1755), girişimciyi şu şekilde tanımlamıştır: “Girişimciler, belirsiz ortam ve durumlarda fırsatları görebilen ve bu fırsatları değerlendirmek ve kullanmak için risk alabilen kişilerdir.” Modern girişimciliği tanımlayan en ünlü isim Schumpeter’dir. Schumpeter’in (1934) kavram açıklamasına göre, bir yandan yeni pazarların yaratılması yeni işletme birleşmelerinden biri olarak gösterilirken (Ibeh, 2004), diğer yandan da iyi eğitilmiş ve gerçek anlamda girişimci girişimcilerin oluşacağı ifade edilmektedir. Yeni işletme birleşmelerinden biri günümüz bilgi toplumu ekonomisinin itici gücü ve küresel başarının yaşayan ruha sahip insanlar aracılığıyla sağlanması ihtiyacı ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Dağlı Ekmekçi ve İrmiş, 2013).

Girişimcilik hem dünyada hem de ülkemizde antik çağlardan günümüze kadar önemini koruyan ve önemi artmaya devam eden bir kavramdır (Akyurt, 2018). Girişimcilik kavram olarak girişimci olma eylemini tanımlar, Fransızca’da olduğu gibi “taahhüt etmek – girişimde bulunmak; fırsatları arayan; “İnovasyon ve iş yaratarak ihtiyaç ve arzuların karşılanması” anlamına gelen “girişim” sözcüğünden türetilmiştir (Şirin, Bilir vd, 2018). Girişimcilik, değer yaratmak amacıyla potansiyel bir fırsatı tespit eden ve değerlendiren bir girişimcinin sıralı girişimi olarak tanımlanabilir. Bu fırsattan en iyi şekilde yararlanmak için gerekli adımların atılmasıyla ilgilidir. (Karcioğlu ve Kaygın, 2013).

Girişimciliğin ortaya çıkışı ve uygulanması, içinde bulunduğumuz bilgi çağının ve çağın getirdiği köklü değişimlerin açık bir göstergesidir. Avrupa Parlamentosu ve Konsey, yaşam boyu öğrenmeye ilişkin temel yeterliklere ilişkin 18 Aralık 2006 tarihli Tavsiye Kararında “girişimcilik ve girişimcilik ruhunun”; eğitim ve öğretimin her düzeyinde bireylerin edinmesi gereken sekiz temel yeterlik arasında özellikle yer almıştır (Başar vd., 2013).

Girişimciliğin çeşitli tanımları incelendiğinde özerklik, kar elde etme, risk alma, yeniliğe bağlılık ve yaratıcılık kültürü gibi çeşitli temel unsurlar ortaya çıkar. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Yenilikçi üretim yöntemleri geliştirmek,
- Mal ve hizmetlerin ekonomik üretimi,
- Modern üretim için yenilikçi kaynaklar keşfetmek,
- Yeni eğitim alanları yaratmak,

- Markalaşma süreci,
- Saygı göstermek,
- Girişimciliğe giren insanlar ve Yönelimi desteklemek,
- Toplumun gelişmesine katkıda bulunmak,
- Bireysel düşüncelerinizi ve kavramlarınızı özgürce geliştirmek,
- Özgürce çalışabilmek,
- Size keyif veren bir işte çalışmak (Kamaç ve Kışman, 2020).

1.2. Girişimci Öğrenme Ortamları

21. yüzyıl becerilerine ve dolayısıyla girişimcilik becerilerine sahip olmanın artık bireyin çağa uyum sağlama yeteneğinin önemli bir boyutunu temsil ettiğini belirtmektedir (Amosve Onifade, 2013). Bu nokta, günümüz öğrencileri için girişimciliğe yönelik öğrenme ve öğretme ortamının nasıl düzenlenmesi gerektiği sorusunu gündeme getirmektedir (Dağhan vd., 2017). Girişimci öğrenme ortamlarını tasarlarken gündelik sorunlara ve bunları çözme sürecine odaklanmak çok önemlidir (Deveci, 2016).

Dolayısıyla bu öğrenme ortamlarının sosyal, demokratik, işbirlikçi, motive edici ve teşvik edici bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Löbler, 2006). Bireyin girişimcilik niteliklerini geliştirmek için eğitim ortamında uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması da oldukça önemlidir (Kamaç ve Kışman, 2020). Bazıları, öğrencilerin aktif olduğu, öğrenme durumlarının esnek ve etkileşimli olduğu ve bilginin birden fazla boyutta geliştirildiği öğrenme ortamlarının girişimcilik becerilerinin geliştirilmesinde kritik öneme sahip olduğunu ileri sürmektedir (Gibb, 2005). Bu nedenle girişimci öğrenme ortamlarında grup çalışması, yaparak öğrenme, probleme dayalı öğrenme, drama tekniği, işbirlikçi öğrenme, karşılıklı öğrenme, proje öğrenimi, öğrenme günlükleri, mini işletme oluşturma etkinlikleri, eğitici geziler, farklı işyerlerine ziyaretler ve farklı okullar. Bu alanlarda çalışan girişimci kişilerin davet edilmesi gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması tavsiye edilmektedir (Seikkula-Leino, 2011). Ayrıca farklı bölgelere geziler düzenlemek, öğrencilere çeşitli ürünleri tanıtır ve satmalarını sağlamak, yeni bir iş veya mağaza kurma çalışmaları yapmak, bilgi ve deneyim sahibi kişilerle seminer ve paneller düzenlemek, araştırma görevleri ve alışveriş etkinlikleri düzenlemek, uygun metinler yazarak insanların girişimcilik hayallerini gerçekleştirmek, çeşitli alanlarda iş planları hazırlamak için yarışmalar düzenlemek, araştırma ve geliştirme merkezleri kurma gibi çalışmalar önerilmektedir. Bunun yanında ortaklara danışmanlık hizmetleri vermek, dergiler hazırlamak, küçük uygulama şirketleri kurmak, röportajlar yapmak, ziyaretler düzenlemek şirketler ve okullar arasındaki işbirliğini sağlayan çeşitli şirket veya kuruluşlarla işbirliğine dayalı okul projeleri geliştirmek, girişimci bireylerin rol model olarak okullara gitmesini sağlamak gibi faaliyetlerin bireylerin girişimcilik özelliklerini etkili bir şekilde geliştirebileceği vurgulanmaktadır (Yurtseven, 2020; Kamaç ve Kışman, 2020).

Girişimciliğin öncelikli olduğu eğitim ortamlarında özellikle genç yaşta elde edilmesi gereken çıktılarla öğrencilerin bazı girişimci özellikleri geliştirilebilir (Luca vd.leri, 2012). Aslında başarılı girişimcilerin bazı özelliklerini aktarmak mümkündür: Bu kararlılık, sorumluluk, iletişim becerileri, bağımsızlık, başarıya motivasyonu, iç kontrole odaklanma, başarı arzusu, fırsat ve hedeflere odaklanma ve küçük yaşlardan itibaren verilen girişimcilik eğitimi ile çocuklarda ilk adımı atma becerisi (Arıkan, 2002). Literatürde girişimci öğrenme ortamlarının okul öncesi dönemden itibaren öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak tasarlanabileceği öne sürülmektedir (Yorulmaz, 2017).

1.3. Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Etmenler

Girişimcilik çok branş ve farklı disiplinlerden etkilenir (Çiftçi, 2020). Bir kişinin girişimci olup olmadığını belirleyen değer yargıları, tutum ve ihtiyaçlar gibi bireysel özelliklerin yanı sıra cinsiyet, yaş, aile yapısı, eğitim düzeyi, medeni durum, gelir düzeyi, yaşadığı çevre ve kültürel yapı gibi demografik özellikleri de bulunmaktadır. Aile hayatları, başarı ihtiyacı, risk alma eğilimi, kontrolün yoğunlaşması gibi faktörlerden etkilenir. Yenilikçilik, belirsizliğe dayanma yeteneği, özgüven ve bağımsızlık arzusu gibi özellikler girişimciliği belirleyen faktörler arasındadır (Akyurt, 2018).

1.3.1. Aile

İlköğretim ve sosyalleşme ailede başlayıp aile ortamında gelişmeye devam ettiğinden, aile insanın gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Aile yapısı kişinin girişimci kimliğini ve davranış kalıplarını etkilemektedir. Kişi, kariyerini girişimcilik motivasyonlarına ve çocukluktan itibaren ailede edindiği

deneyimlere göre tanımlar (Yatkin ve Ölmez, 2011). Bundan dolayı girişimcilikle ilgili ilk fırsat ya da engellemelerin aileden kaynaklandığı söylenebilir.

1.3.2. Yaş ve Cinsiyet

Yaş: İnsanları yeni iş kurmaktan caydıran nedenler arasında yaş, evlilik, çocuk doğumu, çocukların eğitim masrafları, ev ve araba masrafları yer almaktadır. Bu nedenle genç girişimciler yaşlı girişimcilere göre daha fazla risk almakta ve işlerini büyütmek istemektedir (Çiftçi, 2020).

Cinsiyet: Bireyin toplumdaki beklentilerini ve rolünü belirleyen cinsiyet, toplumdaki sosyo-ekonomik yapıların oluşumunu da etkili bir şekilde etkilemektedir. Ülkelerde hakim olan gelenek, görenek ve gelenekler gibi nedenlerden dolayı kadınlar kendilerini geliştirememekte ve girişimci faaliyetlerde bulunamamaktadır (Çiftçi, 2020). Girişimcilikle ilgili en önemli özelliklerden yaş ve cinsiyet hem bu özellikleri hem de aile ve toplumun bireye etkilerinde önemli etkiler yaratmaktadır.

1.3.3. Motivasyon

Girişimci bir kişi, güdülenmesini güçlü tutan kişidir. Güdülenmeye sahip bir kişi başarılı olabilir ve etkili sonuçlar elde edebilir. Motivasyonla ilişkili faktörler ise geleceğe duyulan istek ve yenilik isteğidir (Çiftçi, 2020). Girişimcinin motivasyonu onun girişimciliğini etkilediği gibi iç ve dış etilerden de motivasyon olumlu ya da olumsuz etkilenmektedir.

1.3.4. Eğitim

Ülkeler girişimci insanları teşvik etmek için çeşitli program ve stratejiler geliştirse de bu hedefe ulaşmak zor bir süreçtir. Girişimcilerin yetiştirilmesinde eğitim önemli bir rol oynamaktadır. Girişimciliğin zor olduğu bilindiği için bu süreç ilkökulda başlamalıdır (Aydın ve Öner, 2016). Bunun yanında girişimcilikle ilgili eğitimlerin verilmesi ve sürekli olarak girişimcilerin eğitimlerle dinamik biçimde desteklenmesi girişimcilik özelliklerinin artmasında önemli etkiler yaratacak ve girişimciliklerine katkı sağlayarak girişimciliklerini sürekli ve dinamik tutabilecektir.

1.3.5. Risk Alma Eğilimi

Girişimciliğin tanımı geleneksel olarak risk almaya dayalı olduğundan girişimcilik risk alma becerisini gerektirir. Girişimcilikte risk almanın bazı avantajları ve dezavantajları vardır (Çiftçi, 2020). Risk alma isteğiyle iş yapan bir girişimci beklenen sonuçları elde edebileceği gibi hayal kırıklıkları da yaşayabilir. Girişimcinin ölçeklenebilir ve kabul edilebilir düzeyde risk alması önemlidir (Akyurt, 2018). Aksi halde girişimcinin başarısız olması ve telafisi zor süreçleri yaşaması kaçınılmaz olabilmektedir. Bundan dolayı riskin kabul edilebilir, tolare edilebilir ve gerçekçi bir zeminde olması hem girişimci hem de diğer çevresi için önemlidir.

1.3.6. Gelir

Gelir, toplumumuzun ekonomik gücünün ve prestijinin bir ifadesidir ve ihtiyaçların karşılanmasında gözle görülür bir kriteri temsil eder. Gelirin yatırıma dönüştürülmesinde sermaye önemli bir rol oynadığından, bu hedefe ulaşmada gelir de önemli bir rol oynamaktadır. Girişimcilik; gelir ve mali durum bireyin risk alma isteğini belirleyen faktörlerdir. Bu nedenle yüksek gelirli bireyler daha riskli varlıklara yatırım yapmakta ve tasarruflarını girişimcilik yoluyla değerlendirebilmektedirler (Çiftçi, 2020).

1.3.7. Başarma İhtiyacı

Girişimcilik eğilimleri daha güçlü olan kişilerin başarılı olmak için güdülenme ihtiyaçları yüksek olduğundan başarılı olma olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Güven ve Kaygın, 2018; Akyurt, 2018). Girişimcinin özelliklerinden ve en önemli motivasyon araçlarından biri başarma gereksinimi var olma çabasıdır.

1.3.8. Kontrol Odağı

Bireyin, kendi kontrolü veya anlayışı dışındaki bir olayın sonucunu algılamasına kontrol odağı denir (Akyurt, 2018). Bundan dolayı girişimci hem kontrolündeki hem de kontrolü dışındaki olay ve durumları iyi okumalı ve analiz ederek ona göre girişimlerini kontrol edebilmelidir.

1.3.9. Belirsizliğe Karşı Tolerans

Veri eksikliği nedeniyle tam olarak yapılandırılmayan veya kategorize edilemeyen durumlara belirsiz durumlar denir. Belirsizliğe tolerans, bu tür durumlara olumlu tepki verme yeteneğidir (Ertekin, 2020). Bir

kişi belirsiz bir ortamda verilen bir karara daha fazla bilgi aramadan güvenebiliyorsa toleransının yüksek olduğu kabul edilir (Akyurt, 2018).

1.3.10. Kendine Güven

Bir kişinin belirli bir görevi yerine getirme becerisine ilişkin yargısına özgüven denir. Kendine güvenen kişilerin harekete geçme ihtimalinin daha yüksek olduğu söylenmektedir. Çünkü olayların sonuçlarının kişisel yetenekler ve eylemler tarafından belirlendiğine inanırlar (Akyurt, 2018). Bir işe girişme ve girişimci olabilmenin şartlarından biri de kendine güvenme ve bu özelliğinin belirgin biçimde güçlü olmasıdır (Ertekin, 2020).

1.3.11. Bağımsızlık Arzusu

Girişimciler, tüm zamanlarını bir başkasına adanmak istemeyen, bağımsız çalışmak isteyen kişilerdir. Kendi tarzlarını ortaya koymayı, başarılarını ve başarısızlıklarını paylaşmamayı ve finansal açıdan bağımsız olmayı tercih ederler (Güven ve Kaygın, 2018). Girişimcilerin işe girişmelerindeki en büyük amaçlardan birinin kendi işlerinin patronu olma ve bağımsız hareket edebilmesidir.

1.3.12. Yenilikçilik

İnovasyon – işi farklı yapmak ve sorunlara farklı yollarla çözüm üretmek – girişimciliğin merkezi bir parçasıdır (Güven ve Kaygın, 2018).

1.4. Girişimcilik Türleri

Önceliklere, dinamiklere ve hitap ettikleri alanlara göre farklı bakış açılarıyla tipolojilere ayrılabilirler. Kapsam ve içerik itibarıyla bazı girişimcilik türleri şunlardır:

- İç girişimcilik
- Kurumsal girişimcilik
- Sosyal girişimcilik
- Kamu Sektörü Girişimciliği
- Kadın girişimciliği
- Dijital girişimcilik

1.4.1. İç Girişimcilik

Son yıllarda şirketlerin ve kurumların sürdürülebilir yenilikler için çabaladıkları ve bu yenilikleri başarmak için çeşitli teknikler ortaya koydukları ortaya çıktı. Bu tekniklerden biri de hem bireysel hem de grup halinde uygulanan iç girişimcilik kavramıdır (Güven ve Kaygın, 2018). Bir kurum veya organizasyon ağı içerisinde girişimcilik faaliyeti yürütmek, iç girişimcilik olarak adlandırılmaktadır. Girişimcilik, başarı hedefi veya fırsatlara cevap verebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (19). Bir şirket veya kuruluştaki bireylerin kendi yeteneklerinin farkına vardıkları, diğer insanlarla etkileşime girerek yeni değerleri keşfettikleri, gelişen bir girişimcilik türüdür (Güven ve Kaygın, 2018).

Sınırların ortadan kalktığı ve dünyamızın küreselleştiği günümüz ortamında, şirketlerin rekabet, belirsizliğe karşı yüksek tolerans, yenilikçilik, farklılaşma ve proaktif davranış gibi parametreleri içeren sürdürülebilir bir sistem kurma ihtiyacı duyması nedeniyle girişimciliğin önemi giderek artıyor. . ve hayatta kalma hızıdır (Güven ve Kaygın, 2018). Literatürde en az çalışılan girişimcilik türlerinden biri olan girişimciliğin genel olarak “sosyal girişimcilik” ve “kurumsal girişimcilik” terimleriyle birlikte kavramsallaştırıldığını belirtelim (Erber ve Yılmaz, 2019).

1.4.2. Kurumsal Girişimcilik

Bu kavram, kendi kendine bütünleşen yapılar oluşturmak yerine, girişimcileri teşvik edebilecek ve koruyabilecek diğer küçük bağımsız girişimcilerle işbirliği yaparak, liderlik ederek, teknolojik destek sağlayarak ve işbirliği yaparak riskleri azaltan ve faydaları artıran girişimciliktir (Güven ve Kaygın, 2018). Başka bir deyişle girişimciliğin bir üst formu olarak değerlendirilen kurumsal girişimcilik, küçük işletmelerin küçük veya büyük şirketler tarafından yapılandırılmasıdır (Ballı, 2018).

1.4.3. Sosyal Girişimcilik

Öğretmenlik mesleğinde önemli bir yere sahip olan ve literatürde giderek artan bir ilgi gören sosyal girişimciliğe araştırmacıların farklı yaklaşımları bulunmaktadır. Sosyal girişimcilik genel olarak toplumun

sorunlarını çözüme çabası olarak tanımlanmaktadır (Thomas ve Reddy, 2013). Literatürdeki bir diğer tanım ise sosyal girişimciliğin toplumu dönüştürmeye ve harekete geçirmeye yönelik bir mekanizma olduğunu ifade etmektedir (Copelli vd., 2019). Bir diğer tanım ise sosyal girişimcilerin toplum için değer yaratmada yetersiz kalan sorunları çözmek için sürdürülebilir çözümler ürettiğini belirtmektedir (Thomas ve Reddy, 2013).

Sosyal girişimciliğin tanımı, kendi kendine yeterliliği artırma, tüketicilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamanın yollarını bulma ve finansal istikrarı sağlama kavramlarını içermektedir (Rankinen ve Ryhanen, 2014). Sosyal girişimciler, sorunların çözümünde neyin işe yaradığını tespit ederek ve çözümü yaygınlaştırmak için işbirlikçi girişimlerde bulunarak sistemi değiştiriyor. Kâr amacı gütmeyen ancak kârı toplumun önceliklerini desteklemek için kullanan bir ekonomik model olan sosyal girişimcilik, toplumun yaşam koşullarını iyileştirmesi ve toplumsal refaha katkıda bulunması nedeniyle sosyal ekonomiyle doğrudan bağlantılı olarak değerlendirilebilir. Hayat (Yunus vd., 2012). Sosyal girişimciler, yaratıcı ve yenilikçi olan, toplumun kaynaklarından yararlanabilen ve fırsatları tespit edebilen kişiler olabilir (Copelli vd., 2019).

1.4.4. Kamu Sektörü Girişimciliği

Girişimciliğin temelini oluşturan risk alma, proaktiflik ve yenilikçilik gibi kavramlar özel sektörde uygulandığı gibi tam anlamıyla topluma aktarılamasa da son yıllarda kamu kurumları bu duruma el atmış durumdadır. Hem organizasyon yapıları hem de vatandaşlar için değer yaratmaya yönelik faaliyet ve süreçler değiştikçe yenilik yapmaya ve yeni yöntemler oluşturmaya başladılar. Kamu girişimciliği özellikle gelişmiş ülkelerde yoğun araştırmalara konu olmasına rağmen ülkemizde henüz yeterince ilgi görmemiştir. Kamu girişimciliğini sınırlayan nedenler arasında kamu kurumlarının hiyerarşik yapısı ve güç kullanımına ilişkin farklı algılar yer almaktadır (Güven ve Kaygısız, 2018).

1.4.5. Kadın Girişimciliği

Girişimcilik kavramı cinsiyetsizdir ancak literatürde bu kavramlar kadın ve erkek girişimciler arasındaki farkı vurgulamak için ayrı ayrı incelenmektedir (Durukan, 2021). Ekonomik mal veya hizmetleri kârlı bir şekilde üretmek için üretim faktörlerinin sistematik bir şekilde bir araya getirilmesi yoluyla veya bunları sadece ev dışında pazarlayarak ve bu faaliyetle ilgili riskleri üstlenerek kadınlar tarafından bir işletme veya ortaklık kurulması, kadın girişimciliği olarak bilinir.

1.4.6. Dijital Girişimcilik

Teknolojik değişimler iş dünyasında girişimcilik anlayışının da değişmesine neden olmuştur. Literatür incelendiğinde dijital girişimciliğin farklı tanımlarının olduğu görülmektedir. Dijital girişimciliğe ilişkin ilk araştırmalar esas olarak dijital teknoloji ile girişimcilik arasındaki arayüze odaklandığından, tanımların kavramsallaştırılmasında zorluklar ortaya çıkmıştır (Özay ve Bayrak Kök, 2022). Genel tanım, internet ve bilgi teknolojisi gibi teknolojileri kullanan, yenilikçi faaliyetleri internet olmadan mümkün olmayacak şekilde ekonomik veya sosyal faydaya dönüştüren, dijital varlıklar olarak dijital bir pazar yaratan girişimleri tanımlar. Girişimcilik (Kişi, 2018). İş dünyasında popülerliği giderek artan bir kavram olan dijital girişimcilik, sosyal medya araçları, mobil internet kullanımı, bulut teknolojileri ve büyük veri analitiği gibi dijital teknolojileri, iş fırsatları yaratmak, bilgiyi yaymak, müşterilerle işbirliği yapmak için araç olarak kullanmakta ve kazanımlar elde etmektedir. inovasyona ve ekonomik büyümeye katkı sağlaması nedeniyle literatürde önemli bir yere sahiptir (Kişi, 2018).

1.5. Girişimciliğin Önemi

Dünyanın kontrolünün politikacılardan küresel şirketlere ve markalara geçtiği günümüz bilgi toplumunda, bir ülkenin itibarı ürettiği değerle özdeşleşmektedir (Amoros ve Bosma, 2014). Küresel şirketleri ve markaları olmayan bir ülke, yalnızca ekonomik değil, siyasi egemenliğini de kaybetme riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu ülkeler sürekli olarak ekonomik açıdan güçlü ülkelerin kısıtlamalarına maruz kalma ihtimalleri bulunmaktadır (Soysal, 2010).

Gelişmiş ülkelerde kalkınmanın motoru girişimci çalışmadır. Katılma isteğinin çok az olduğu veya hiç olmadığı bir ülkede, sermaye olsa bile kalkınma mümkün olmayacaktır. Küreselleşen dünyada küresel şirketlerin önce yerelde gelişmesi gerekiyor (Kişi, 2018). Global bir şirket olmanın yolu küçük ve orta ölçekli organizasyonlardan geçiyor. Ülkelerin en önemli görevlerinden biri ülkede girişimcilik dinamiğini güçlü olan kişilere fırsat ve fırsatlar yaratmak, onlara daha fazla yardım ve destek sağlamaktır (Durukan, 2021).

Araştırma ile öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin ve bunun öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre farklılık gösterip-göstermediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaca yönelik olarak alt problemler şöyle belirlenmiştir:

1. Öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri ne düzeydedir?
2. Öğretmenlerin girişimci davranış alt boyutları düzeyleri ne düzeydedir?
3. Öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel bir çalışma olarak ve betimsel tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri gerçekte var olan bir olay ya da olguyu mevcut haliyle ortaya koymaya yönelik çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2016). Tarama çalışmalarında konu hakkında genel bir yargıya ulaşmak amacıyla evrenin tamamı ya da evrenin özelliklerini taşıyan grup ya da örnekleme çalışma yapılmaktadır (Karasar, 2016). Araştırmada var olan durumun ortaya çıkarılması amaçlanmış olup bu amacı gerçekleştirmede bu model uygun görülmüştür.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Denizli ili metropol ilçelerinde 2023-2024 eğitim yılında resmi okullarda öğretmen olarak çalışanlar oluşturmaktadır. Evrende yaklaşık 6000 öğretmen görev yapmaktadır. Evrenin özelliklerini yansıtacak özelliklerde 333 öğretmene kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle ve çevrimiçi form ile ulaşılarak veriler toplanmıştır.

Araştırmanın katılımcıları öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişken	Kategori	f	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	190	57,1
	Erkek	143	42,9
Yaş	30 ve altında	76	22,8
	31-40	114	34,2
	41 ve üstü	143	42,9
Kıdem	1-10 yıl	89	26,7
	11-15 yıl	102	30,6
	16-20 yıl	100	30,0
	21 yıl ve üstü	42	12,6
Medeni durum	Evli	293	88,0
	Bekar	40	12,0
Kariyer düzeyi	Uzman öğretmen	241	72,4
	Öğretmen	52	15,6
	Başöğretmen	40	12,0
Branş	Ortaokul branş	57	26,1
	Okulöncesi	52	15,6
	Sınıf	53	15,9
	Lise branş	41	12,3
	Meslek dersleri	47	14,1
	Yetenek dersleri	53	15,9
İlçe	Pamukkale	205	61,6
	Merkezefendi	128	38,4

Tablo 1’de araştırmanın katılımcıları öğretmenlerin %57,1’ini kadınlar %42,9’unu erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların % 42,9’u 41 yaş ve üstünde yer alırken % 34,2’si 31-40 yaşlarındadır. Öğretmenlerin % 30,6’sı 11-15 yıl, % 30,0’u 16-20 yıl ve % 26,7’si 1-10 yıl kıdemlilerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin büyük kısmı % 88’i evlilerden olurken % 12’si bekarıdır. Öğretmenlerin % 72,4’ü uzman öğretmenlerden % 15,6’sı öğretmen ve % 12’si başöğretmen unvanlılardan oluşmaktadır. Öğretmenlerin branş olarak dağılımlarının % 26,1’i ortaokul branşı, % 15,9’arlık kısımları sınıf ve yetenek dersi branşlarından, % 15,6’sı okulöncesi, % 14,1’i meslek dersleri ve % 12,3’ü lise branş öğretmenlerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin % 61,6’sı Pamukkale ilçesinde % 38,4’ü ise Merkezefendi ilçesinde görev yapmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı iki kısımdan oluşmuştur. İlk kısımda öğretmenlerin genel bilgileri içeren “a) Cinsiyet, b) Yaş, c) Kıdem, d) Medeni durum, e) Kariyer düzeyi, f) Branş, g) İlçe” ile ilgili 7 soru bulunmaktadır

İkinci kısımda “Girişimci Öğretmen Davranışları Ölçeği” bulunmaktadır. Girişimci Davranış Ölçeği Akkaya ve Çetin (2022) çalışmasıyla Türkçe uyarlanmıştır. Ölçek 13 madde ve 3 boyuttan oluşmaktadır. Fırsatları Tanıma boyutu; 1, 8, 13 ve 5. Maddelerle İnisiyatif Alma boyutu 11, 4, 9, 7, ve 2. maddelerle ve Risk Alma boyutu 3, 6, 10 ve 12. Maddelerle ölçülmüştür. Ölçek 5’li likert tipi bir ölçektir. Seçenekler; Hiçbir zaman, Çok seyrek, Ara sıra, Çoğu zaman ve Her zaman şeklindedir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin güvenilirlik, ortalama, frekans, standart sapma, yüzde, karşılaştırma ve diğer analizlerde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Verilerin geçerlik testi Cronbach’s alpha testi ile yapılarak güvenilirlik katsayısının ,811 ile ,890 arasında olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar verilerin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Verilerin normal dağılım testi basıklık ve çarpıklık testleri ile yapılmıştır. Normallik analizi sonucunda ulaşılan bulguları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Verilerin Normallik Analizi

	Basıklık (Kurtosis) Değeri	Çarpıklık (Skewness) Değeri
Fırsatları tanıma	-,406	,025
İnisiyatif alma	-,252	-,393
Risk alma	-,767	,048
Genel girişimci davranış düzeyi	-,341	-,105

Tablo 2 de görüldüğü gibi verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri -,767 ile ,048 arasındadır. Kalaycı (2016) çalışmasında basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ile +1 arasındaki verilerin normal dağılım gösterdiğini belirtmektedir. Buna göre veriler normal dağılım göstermektedir. Normal dağılım gösteren verilerin analizinde parametrik testler kullanılmaktadır. Bundan dolayı analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Ortalamaların yorumlanmasında aşağıda verilen aralıklar göz önüne alınmıştır.

1,00 – 1,80 Çok düşük

1,81 – 2,60 Düşük

2,61 – 3,40 Orta

3,41 – 4,20 Yüksek

4,21 – 5,00 Çok yüksek

3. BULGULAR

3.1. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri ne düzeydedir?” şeklinde belirlenmiştir. Problemin çözümüne ilkin analiz sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	n	\bar{x}	s	Düzeyi
1. Eğitim alanındaki yeni gelişmeleri yakından takip ederim	333	4,22	,67	Çok yüksek
2. Eğitim alanında oluşan girişimcilik fırsatlarını ilk fark edenler arasında olurum	333	3,81	,84	Yüksek
3. İş birliği yapabileceğim potansiyel partnerler (iş ortakları) ararım	333	3,95	,91	Yüksek
4. Kurumumu eğitim sektöründe ileri taşıyacak fırsatların farkındayım	333	4,24	,75	Çok Yüksek
5. Okul içerisinde bir sorun olduğunda etkin bir şekilde çözmeye çalışırım	333	4,40	,70	Çok Yüksek
6. Yaptığım planları fiilen uygulamam	333	4,43	,61	Çok Yüksek
7. Bir yere, bir sürece dahil olmamı sağlayacak bütün ihtimalleri denerim	333	4,32	,69	Çok Yüksek
8. Başkalarının inisiyatif almaya uzak durduğu durumlarda bile inisiyatif alırım	333	3,95	,86	Yüksek
9. Bana sunulan fırsatları değerlendiririm	333	4,38	,64	Çok Yüksek
10. Bir yeniliği gerçekleştirmek adına kural dışına çıkabilirim	333	3,43	,93	Yüksek
11. Risk almaktan çekinmem	333	3,91	,91	Yüksek
12. Risk almamı gerektiren projelere zaman ayırım	333	3,74	,96	Yüksek
13. Riskli durumlardan kaçınırım	333	3,07	,88	Orta

Tablo 3’te görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleriyle ilgili olarak en yüksek düzey ($\bar{x}=4,43$) ortalama ve “Çok yüksek” düzeyinde “Yaptığım planları fiilen uygulamam” maddesindedir. Bunu ($\bar{x}=4,40$) ortalama ve “Çok yüksek” düzeyinde “Okul içerisinde bir sorun olduğunda etkin bir şekilde çözmeye çalışırım” maddesi izlemektedir. En düşük ortalamanın ($\bar{x}=3,07$) ve “Orta” düzeyinde “Riskli durumlardan kaçınırım” maddesindedir. Diğer maddelerde girişimci davranış düzeyleri şöyledir; “Eğitim alanındaki yeni gelişmeleri yakından takip ederim” maddesine ($\bar{x}=4,22$) ortalamayla “Çok yüksek”, “Eğitim alanında oluşan girişimcilik fırsatlarını ilk fark edenler arasında olurum” maddesine ($\bar{x}=3,81$) ortalamayla “Yüksek”, “İş birliği yapabileceğim potansiyel partnerler (iş ortakları) ararım” maddesine ($\bar{x}=3,95$) ortalamayla “Yüksek”, “Kurumumu eğitim sektöründe ileri taşıyacak fırsatların farkındayım”

maddesine ($\bar{x}=4,24$) ortalamayla “Çok Yüksek”, “Bir yere, bir sürece dahil olmamı sağlayacak bütün ihtimalleri denerim” maddesine ($\bar{x}=4,32$) ortalamayla “ Çok Yüksek”, “Başkalarının inisiyatif almaya uzak durduğu durumlarda bile inisiyatif alırım” maddesine ($\bar{x}=3,95$) ortalamayla “Yüksek”, “Bana sunulan fırsatları değerlendiririm” maddesine ($\bar{x}=4,38$) ortalamayla “Çok Yüksek”, “Bir yeniliği gerçekleştirmek adına kural dışına çıkabilirim” maddesine ($\bar{x}=3,43$) ortalamayla “Yüksek”, “Risk almaktan çekinmem” maddesine ($\bar{x}=3,91$) ortalamayla “Yüksek”, “Risk almamı gerektiren projelere zaman ayırırım” maddesine ($\bar{x}=3,74$) ortalamayla “Yüksek” düzeyindedir.

3.2. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Alt Boyutları Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Öğretmenlerin girişimci davranış alt boyutları düzeyleri ne düzeydedir?” şeklindedir. Problemin çözümüne yönelik analiz sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Alt Boyutları Düzeyleri

	n	\bar{x}	s	Düzeyi
Fırsatları tanıma	333	3,91	,55	Yüksek
İnisiyatif alma	333	4,13	,59	Yüksek
Risk alma	333	3,88	,64	Yüksek
Genel girişimci davranış düzeyi	333	3,98	,53	Yüksek

Tablo 4’te görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleriyle ilgili olarak alt boyutlarda en yüksek düzey ($\bar{x}=4,13$) ortalamayla “Yüksek” düzeyinde inisiyatif alma boyutundadır. Bunu ($\bar{x}=3,91$) ortalamayla “Yüksek” düzeyinde fırsatları tanıma boyutu izlemektedir. En düşük düzey ise ($\bar{x}=3,88$) ortalamayla “Yüksek” düzeyinde risk alma boyutundadır. Genel girişimci davranış düzeylerini ise ($\bar{x}=3,98$) ortalamayla “Yüksek” düzeyindedir. Bulgulara göre öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin bütün boyutlarda ve genel olarak yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu durum öğretmenler açısından ve öğrencileri açısından önemli ve olumlu bir durum olarak görülebilir.

3.3. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerinin Kişisel Özelliklerine Göre Analizine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu problemin çözümüne ilişkin analiz bulguları aşağıda ve ilerleyen sayfalarda verilmiştir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Fırsatları tanıma	Kadın	190	3,87	,54	331	-1,47	,14
	Erkek	143	3,96	,57			
İnisiyatif alma	Kadın	190	4,08	,59	331	-1,84	,06
	Erkek	143	4,20	,59			
Risk alma	Kadın	190	3,80	,59	331	-2,88	,00*
	Erkek	143	4,00	,67			
Genel girişimci davranış düzeyi	Kadın	190	3,93	,50	331	-2,34	,02*
	Erkek	143	4,07	,55			

* $p<0,05$

Tablo 5’te görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin cinsiyetlerine göre fırsatları tanıma ($t=-1,47$; $p>0,05$) ve inisiyatif alma ($t=-1,47$; $p>0,05$) boyutlarında anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Ancak risk alma boyutunda ($t=-2,88$; $p<0,05$) ve genel girişimci davranış düzeyinde ($t=-2,34$; $p<0,05$) anlamlı farklılık göstermiştir. Farklılıkların risk alma ve genel girişimci davranış düzeyinde erkekler lehine yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre risk alma ve genel girişimci davranış düzeyinde daha yüksek düzeyde olduklarını gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin yaş değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerinin Yaşa Göre Analiz Sonuçları

	Yaş	n	\bar{x}	ss	sd	F	p	Fark
Fırsatları tanıma	30 ve altında	76	3,83	,63	2-330	1,08	,33	-
	31-40	114	3,94	,53				
	41 ve üstü	143	3,93	,52				
İnisiyatif alma	30 ve altında	76	4,12	,60	2-330	,54	,58	-
	31-40	114	4,18	,59				
	41 ve üstü	143	4,10	,59				
Risk alma	30 ve altında	76	3,94	,62	2-330	2,80	,06	-
	31-40	114	3,97	,64				
	41 ve üstü	143	3,79	,63				
Genel girişimci davranış düzeyi	30 ve altında	76	3,97	,55	2-330	,88	,41	-
	31-40	114	4,04	,52				
	41 ve üstü	143	3,96	,53				

*p<0,05 1. 30 yaş ve altı 2. 31-40 yaş 3. 41yaş ve üzeri

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin yaşlarına göre fırsatları tanıma ($F=1,08$; $p>0,05$), inisiyatif alma ($F=,54$; $p>0,05$), risk alma ($F=2,80$; $p>0,05$) ve genel girişimci davranış düzeyinde ($F=,88$; $p>0,05$) anlamlı farklılık göstermemiştir. Bulgulara göre öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin yaşlarına göre bütün boyutlarda ve genel olarak farklılık göstermediği ve benzer olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin kıdem değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerinin Kıdemlerine Göre Analiz Sonuçları

	Kıdem	n	\bar{x}	ss	sd	F	p	Fark
Fırsatları tanıma	1-10 yıl	89	3,87	,64	3-329	,23	,87	-
	11-15 yıl	102	3,92	,51				
	16-20 yıl	100	3,94	,55				
	21 yıl ve üstü	42	3,92	,45				
İnisiyatif alma	1-10 yıl	89	4,16	,59	3-329	,30	,81	-
	11-15 yıl	102	4,15	,60				
	16-20 yıl	100	4,12	,58				
	21 yıl ve üstü	42	4,06	,63				
Risk alma	1-10 yıl	89	3,96	,63	3-329	1,60	,18	-
	11-15 yıl	102	3,94	,64				
	16-20 yıl	100	3,82	,61				
	21 yıl ve üstü	42	3,77	,69				
Genel girişimci davranış düzeyi	1-10 yıl	89	4,01	,55	3-329	,34	,79	-
	11-15 yıl	102	4,01	,51				
	16-20 yıl	100	3,97	,52				
	21 yıl ve üstü	42	3,93	,54				

*p<0,05 1. 30 yaş ve altı 2. 31-40 yaş 3. 41yaş ve üzeri

Tablo 7'de görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin kıdemlerine göre fırsatları tanıma ($F=,23$; $p>0,05$), inisiyatif alma ($F=,30$; $p>0,05$), risk alma ($F=1,60$; $p>0,05$) ve genel girişimci davranış düzeyinde ($F=,34$; $p>0,05$) anlamlı farklılık göstermemiştir. Bulgulara göre öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin kıdemlerine göre bütün boyutlarda ve genel olarak farklılık göstermediği ve benzer olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin medeni durum değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre Analiz Sonuçları

	Medeni durum	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Fırsatları tanıma	Evli	293	3,89	,54	331	-2,21	,02*
	Bekar	40	4,09	,60			
İnisiyatif alma	Evli	293	4,11	,59	331	-1,78	,07
	Bekar	40	4,29	,60			
Risk alma	Evli	293	3,87	,63	331	-1,77	,07
	Bekar	40	4,06	,67			
Genel girişimci davranış düzeyi	Evli	293	3,97	,52	331	-2,15	,03*
	Bekar	40	4,16	,56			

* p<0,05

Tablo 8'de görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin medeni durumlarına göre inisiyatif alma ($t=-1,78$; $p>0,05$) ve risk alma boyutunda ($t=-1,77$; $p>0,05$) anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Ancak fırsatları tanıma ($t=2,21$; $p<0,05$) ve genel girişimci davranış düzeyinde ($t=-2,15$; $p<0,05$) anlamlı farklılık göstermiştir. Farklılıklarla ilgili ortalamalar incelendiğinde fırsatları tanıma ve genel girişimci davranış düzeyinde bekarların evlilerden daha yüksek ortalamalara sahip oldukları

görülmektedir. Buna göre bekarların fırsatları tanıma ve genel girişimcilik ortalamalarının evlilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin kariyer düzeyi değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerinin Kariyer Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Kariyer düzeyi	n	\bar{x}	ss	sd	F	p	Fark
Fırsatları tanıma	Uzman öğretmen	241	3,92	,54	2-330	4,34	,01*	2>3
	Öğretmen	52	4,04	,60				
	Başöğretmen	40	3,70	,51				
İnisiyatif alma	Uzman öğretmen	241	4,12	,61	2-330	3,08	,04*	2>3
	Öğretmen	52	4,29	,55				
	Başöğretmen	40	3,99	,52				
Risk alma	Uzman öğretmen	241	3,88	,65	2-330	4,31	,01*	2>3
	Öğretmen	52	4,08	,63				
	Başöğretmen	40	3,69	,51				
Genel girişimci davranış düzeyi	Uzman öğretmen	241	3,98	,53	2-330	4,76	,00*	2>3
	Öğretmen	52	4,15	,53				
	Başöğretmen	40	3,81	,46				

*p<0,05 1. Uzman öğretmen 2. Öğretmen 3. Başöğretmen

Tablo 9’da görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin kariyer düzeylerine göre fırsatları tanıma ($F=4,34$; $p<0,05$), inisiyatif alma ($F=3,08$; $p<0,05$), risk alma ($F=4,31$; $p<0,05$) ve genel girişimci davranış düzeyinde ($F=4,76$; $p<0,05$) anlamlı farklılık göstermektedir. Fark olan grupları bulma amacıyla Post Hoc TUKEY analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda farkın bütün boyutlarda ve genel girişimci davranış düzeylerinde öğretmenlerle başöğretmenler arasında ve öğretmen unvanlılar lehine yüksek olduğu görülmüştür. Dolayısıyla kariyer olarak öğretmen unvanlıların girişimcilik davranışlarının bütün boyutlarda ve genel olarak başöğretmen unvanlılardan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin branş değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerinin Branşlarına Göre Analiz Sonuçları

	Branş	n	\bar{x}	ss	sd	F	p	Fark
Fırsatları tanıma	Ortaokul branş	57	3,97	,60	5-327	2,84	,01*	3>4
	Okulöncesi	52	4,00	,60				
	Sınıf	53	4,04	,54				
	Lise branş	41	3,72	,45				
	Meslek dersleri	47	3,89	,57				
	Yetenek dersleri	53	3,76	,42				
İnisiyatif alma	Ortaokul branş	57	4,25	,57	5-327	6,11	,00*	1>4; 1>6; 2>6; 3>6; 5>6
	Okulöncesi	52	4,25	,55				
	Sınıf	53	4,23	,61				
	Lise branş	41	3,91	,49				
	Meslek dersleri	47	4,23	,65				
	Yetenek dersleri	53	3,82	,53				
Risk alma	Ortaokul branş	57	4,06	,63	5-327	4,91	,00*	1>6; 2>6
	Okulöncesi	52	4,09	,61				
	Sınıf	53	3,85	,72				
	Lise branş	41	3,74	,47				
	Meslek dersleri	47	3,80	,70				
	Yetenek dersleri	53	3,63	,52				
Genel girişimci davranış düzeyi	Ortaokul branş	57	4,11	,54	5-327	5,32	,00*	1>4; 1>6; 2>4; 2>6; 3>6
	Okulöncesi	52	4,13	,54				
	Sınıf	53	4,06	,55				
	Lise branş	41	3,80	,38				
	Meslek dersleri	47	3,99	,56				
	Yetenek dersleri	53	3,74	,42				

*p<0,05 1. Ortaokul branş 2. Okulöncesi 3. Sınıf 4. Lise branş 5. Meslek dersleri 6. Yetenek dersleri

Tablo 10’da görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin branşlarına göre fırsatları tanıma ($F=2,84$; $p<0,05$), inisiyatif alma ($F=6,11$; $p<0,05$), risk alma ($F=4,91$; $p<0,05$) ve genel girişimci davranış düzeyinde ($F=5,32$; $p<0,05$) anlamlı farklılık göstermektedir. Fark olan grupları bulma amacıyla Post Hoc TUKEY analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda farkın fırsatları tanıma boyutunda sınıf öğretmenleri ile lise branş öğretmenleri arasında fark olup sınıf öğretmenleri lehine yüksek olduğu görülmüştür. İnisiyatif alma boyutunda ortaokul branş öğretmenleri ile lise branş öğretmenleri ve yetenek dersleri öğretmenleri arasında ve ortaokul branş öğretmenleri lehine yüksektir. Okulöncesi öğretmenleri ile yetenek dersleri arasında okulöncesi lehine, sınıf öğretmenleri ile yetenek dersleri öğretmenleri arasında

sınıf öğretmenleri lehine, meslek dersleri ile yetenek dersleri öğretmenleri arasında ve meslek dersleri öğretmenleri lehine yüksektir.

Risk alma boyutunda ortaokul branş öğretmenleri ile yetenek dersleri öğretmenleri arasında ve ortaokul branş öğretmenleri lehine fark vardır. Yine okulöncesi öğretmenleri ile yetenek dersleri öğretmenleri arasında fark olup okulöncesi öğretmenleri lehine yüksektir. Girişimci davranış düzeylerinde ortaokul branş öğretmenleriyle lise branş öğretmenleri arasında ve ortaokul branş öğretmenleri lehine yüksektir. Ortaokul branş öğretmenleriyle yetenek dersleri öğretmenleri arasında ve ortaokul branş öğretmenleri lehine yüksektir. Okulöncesi öğretmenleri ile lise branş öğretmenleri arasında ve okulöncesi öğretmenleri lehine yüksektir. Okulöncesi öğretmenleriyle yetenek dersleri öğretmenleri arasında ve okulöncesi öğretmenleri lehine yüksektir. Sınıf öğretmenleriyle yetenek dersleri öğretmenleri arasında ve sınıf öğretmenleri lehine yüksektir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin ilçe değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin Girişimci Davranış Düzeylerinin Çalışılan İlçeye Göre Analiz Sonuçları

	İlçe	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Fırsatları tanıma	Pamukkale	205	3,95	,58	331	1,80	,08
	Merkezefendi	128	3,85	,51			
İnisiyatif alma	Pamukkale	205	4,24	,58	331	4,27	,00*
	Merkezefendi	128	3,96	,57			
Risk alma	Pamukkale	205	3,98	,66	331	3,42	,00*
	Merkezefendi	128	3,74	,58			
Genel girişimci davranış düzeyi	Pamukkale	205	4,07	,53	331	3,67	,00*
	Merkezefendi	128	3,86	,49			

* $p < 0,05$

Tablo 11’de görüldüğü gibi öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin çalışılan ilçeye göre fırsatları tanıma boyutunda anlamlı farklılık göstermediği ($t=1,80$; $p > 0,05$) görülmektedir. Ancak inisiyatif alma ($t=4,27$; $p < 0,05$), risk alma ($t=3,42$; $p > 0,05$) ve genel girişimci davranış düzeyinde ($t=3,67$; $p < 0,05$) anlamlı farklılık göstermiştir. Farklılıklarla ilgili ortalamalar incelendiğinde bütün boyutlarda ve genel girişimci davranış düzeyinde Pamukkale ilçesinde çalışanların daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Buna göre Pamukkale ilçesinde çalışan öğretmenlerin Merkezefendi ilçesinde çalışan öğretmenlere göre bütün boyutlar ve genel girişimcilik ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri en yüksek seviyede ve “Çok yüksek” düzeyinde “Yaptığım planları fiilen uyguladım” maddesindedir. Bunu “Çok yüksek” düzeyinde “Okul içerisinde bir sorun olduğunda etkin bir şekilde çözmeye çalışırım” maddesi izlemektedir. En düşük ortalama “Orta” düzeyde “Riskli durumlardan kaçınırım” maddesindedir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleriyle ilgili olarak alt boyutların tümünde ve genel ortalama düzeyinin yüksek düzeyde olduğu görülmekle birlikte en yüksek seviye “Yüksek” düzeyinde inisiyatif alma boyutundadır. Bunu fırsatları tanıma boyutu izlemektedir. En düşük düzey ise risk alma boyutundadır. Genel girişimci davranış düzeyleri ise “Yüksek” düzeydedir. Bulgulara göre öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin bütün boyutlarda ve genel olarak yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeyleri öğretmenlerin kişisel özelliklerinden yaş ve kıdeme göre anlamlı farklılık göstermediği ancak cinsiyet, medeni durum, kariyer, branş ve çalıştıkları ilçeye göre ise anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin cinsiyetlerine göre risk alma boyutunda ve genel girişimci davranış düzeyinde erkekler lehine yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin medeni durumlarına göre fırsatları tanıma ve genel girişimci davranış düzeyinde bekarların evlilerden daha yüksek ortalamalara sahip oldukları ve bekarların fırsatları tanıma ve genel girişimcilik ortalamalarının evlilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin kariyer düzeylerine göre fırsatları tanıma, inisiyatif alma, risk alma ve genel girişimci davranış düzeyinde öğretmen unvanlıların girişimcilik davranışlarının bütün boyutlarda ve genel olarak başöğretmen unvanlılardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin branşlarına göre fırsatları, inisiyatif alma, risk alma ve genel girişimci davranış düzeyinde anlamlı farklılık göstermektedir. Fark ortaokul branş, okulöncesi, sınıf ve meslek dersleri öğretmenler lehine yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışılan ilçeye göre öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerinin inisiyatif alma, risk alma ve genel girişimci davranış düzeyinde anlamlı farklılık gösterdiği ve Pamukkale ilçesinde çalışan öğretmenlerin Merkezefendi ilçesinde çalışan öğretilere göre bütün boyutlar ve genel girişimcilik ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Öneriler olarak;

Öğretmenlerin girişimci davranış düzeylerini en yüksek düzeye çıkarmaya yönelik çalışmalar yapılabilir. Girişimcilik becerilerinin 21. Yüz yıl becerilerinden biri olduğu bilincinin özellikle öğrenciler ve veliler başta olmak üzere diğer paydaşlarda da aktarılmasına yönelik eğitim, farkındalık vb. çalışmalar yapılabilir. Girişimcilik becerilerinin arttırılmasıyla birlikte bu alanda belirli bir standart ve kalitenin yakalanması yolunda gerekli çalışmalar ve teşvikler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyurt N. (2018). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi: sağlık örneği. *Medical Sciences*. 13(2): 43-57.
- Amoros, J., & Bosma, N. (2014). Global Entrepreneurship Monitor 2013 Global Report. Santiago: Global Entrepreneurship Research Association.
- Amos, A. and Onifade, C. A. (2013). The perception of students on the need for entrepreneurship education in teacher education programme. *Global Journal of Human-Social Science Research*, 13 (3), 75-80.
- Anagün, Ş.S. ve Atalay, N. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerisine ilişkin yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 298-313.
- Arıkan, S. (2002). *Girişimcilik temel kavramlar ve bazı güncel konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aydın E, Öner G. (2016) Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (Kefad)*, 17(3): 497-515.
- Ballı, A. (2018). Girişimcilik, Girişimcilik Türleri ve Girişimci Tıpolojileri Üzerine Bir Araştırma (5.Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu 16-17 Kasım 2018/Ankara)
- Başar, M., Ürper, Y., Tosunoğlu, BT. (2013). Girişimcilik. *Anadolu Üniversitesi Yayını* No: 3002.
- Copelli FHDS, Erdmann AL, Santos JLGD. Entrepreneurship in nursing: an integrative literature review. *Rev Bras Enferm*. 2019;72(1):289-298.
- Çiftçi, İ. (2020). *Spor yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Sosyal ve Kültürel Sermayeleri ile Girişimciliğe Yönelik Algılarının İncelenmesi*, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Dağhan, G., Nuhoğlu Kibar, P., Menzi Çetin, N., Telli, E. ve Akkoyunlu, B. (2017). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının bakış açısından 21. yüzyıl öğrenen ve öğretmen özellikleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7 (2), 215- 235.
- Dağlı Ekmekçi AY, İrmış A. (2013). Girişimcilik ve Spor. *International Conferance On Eurasian Economies*, St. Petersburg- Russia: Beykent University, 635-640.
- Deveci, İ. (2016). Fen bilimleri öğretim programıyla (5-8) bütünleştirilmiş girişimcilik eğitimi modüllerinin geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Durukan, L. (2021). Türkiye'de kadın girişimcilerin desteklenmesinde KOSGEB'in rolü. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 7(1), 17-37.
- Erbir M, Yılmaz A. (2020) Sağlık sektörü çalışanlarının iç girişimcilik düzeyleri. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*,;6(1):110-130.
- Ertekin, AB. (2020). Spor Eğitimi Alanında Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimcilik Düzeyleri ile Kariyer Farkındalıkları Arasındaki İlişki. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (3), 14-27.
- Gibb, A. (2005). The future of entrepreneurship education – determining the basis for coherent policy and practice? in Kyro. P. and Carrier, C. (Eds). *In the dynamics of learning entrepreneurship in a cross-*

- cultural university context.* (44-67). University of Tampere, research centre for vocational and professional education. Entrepreneurship education series.
- Güven B, Kaygın E,(2018). *Girişimcilik: temel kavramlar, girişimcilik türleri, girişimcilikte güncel konular.* İstanbul: Siyah İnci Akademi, Ss: 35-47 ve 87-191.
- Ibeh Kevin I.N., 2004. “Furthering Export Participation in Less Performing Developing Countries, the Effects of Entrepreneurial Orientation and Managerial Capacity Factors” *International Journal of Social Economics Vol. 31* No. 1/2, pp. 94-110.
- Işık Nihat vd., 2011.” İktisadi Büyümede Girişimciliğin Rolü” *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi 6* (1) 2011 Journal of Entrepreneurship and Development s. 148-178
- Kamaç, H., Kışman, ZA. (2020). Türk Girişimciliğinin Tarihi ve Gelişimi. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1*(2), 129-148.
- Karasar, N. (2016), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayınları
- Karcioğlu, F., Kaygın, E. (2013). Girişimcilik Sürecinde Dönüştürücü Liderlik Anlayışı: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27* (3), 1-20.
- Kişi N. (2018). Dijital çağda yeni bir girişimcilik yaklaşımı: dijital girişimcilik, C.Ü. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19*(2):389-399.
- Löbler, H. (2006). Learning entrepreneurship from a constructivist perspective. *Technology Analysis & Strategic Management, 18* (1), 19–38. <https://doi.org/10.1080/09537320500520460>.
- Luca, M. R., Cazan, A. M. and Tomulescu, D. (2012). To be or not to be an entrepreneur. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 33*, 173-177.
- Murathan, G., İnan, H. ve Karakaplan Özer, E. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi, 47*, 2807-2822.
- Özay, E. & Bayrak Kök, S. (2022). Yeni Nesil Girişimcilik Örneği Olarak Dijital Girişimcilik ve Girişimcilerin Dijital Özellikleri. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi, 9* (1), 211-246.
- Öztürk, E. (2020). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rankinen S, Ryhänen AM. (2014). Entrepreneurship, education in nursing- A narrative review. Paper presented at: *Seinäjoki University of Applied Sciences.* Entreprise Education Conference; 2014 September. 2014; Volume: 2; Finland
- Seikkula-Leino, J. (2011). The implementation of entrepreneurship education through curriculum reform in Finnish comprehensive schools. *Journal of Curriculum Studies, 43* (1), 69-85.
- Soysal A. (2010).Türkiye’de kadın girişimciler: engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65*(1):83-114.
- Şirin, YE., Bilir, FP., Öz, G. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Girişimcilik Eğilimleri: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi,3*(3): 35-47.
- Thomas J, Reddy R. (2013). Evaluation of social entrepreneurship education programs in India. *International Development Research Centre, p:1-27.*
- Yatkın A, Ölmez M. (2011).Girişimcilik ve Girişimcinin Tamamlayıcı Unsurları. *E-Journal Of New World Sciences Academy, 6* (2): 187-201
- Yorulmaz, Z. (2017). *Okul öncesi öğrencilerinin benlik algılarının ve sosyal uyumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yunus, M., Sibieude, T., Lesueur, E. (2012). “Social Business and big business: innovative, promising solutions to overcome poverty?”, *Field Actions Science Reports.Special Issue 4*
- Yurtseven, R. (2020). İlkokulda girişimcilik eğitimi: amaç, içerik ve öğretim süreci. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi, 3* (2), 135-153. <https://doi.org/10.47477/ubed.836675>.